

közt az, hogy míg amaz positiv módon oldja meg feladatát, emez azt mondja el, a mi legkevésbé van meg mai családi nevelésünkben, a mit legkevésbé fejlesztenek meggyőződése szerint a mai nemzedékben — a vallásosságot, idealizmust, eszményi gondolkodást. Gyalog, mint pädagogus a tapasztalat bántó jelenségei daczára — s ezt javára mondjuk — több optimizmust tud megőrizni, mint a mily mérték felett s talán kissé túlszigorral nézi és bonczolja Marszina a helyzetet. Ha szavai, mint a sorok közt sejtjük, leczke kívánnak lenni a szülőknek, abban az értelemben egyike a legkeményebbeknek.

Azt mondja egy helyt (6. l.). «A mai vagyonthajhászó, anyagi javak után futkosó világban, a vallás-erkölcsi nevelés hanyatlásnak indult.» Ez szülte meg általános, egyetemleges hatásaiban a muló évszáz romboló, püszításra termett theoriáit, az anarchizmust, socializmust és nihilizmust; a nevelésben pedig azt a korunkban elhatalmasodott utilitarizmust, a lázas sietséggel haladó életben kifejlő koráérettséget, mélyebb erkölcsi alap hiányában a blazirtságot, kétségbeesést, öngyilkosságot.

Nem vonjuk kétségbe, hogy Marszinának sok tekintetben igazsága van, hiszen az erkölcsi elsatnyulás, az erkölcsi dissolutió szomorú példái a mai nemzedéknél, sajnos, sűrűn mutatkoznak. Nem is az ellen szólunk hát, hogy a jelenségekre rámutatni ne kellene, sőt kötelesség. A mód azonban, a szertelenség az, mi ellen kifogást emelünk. Nagyon erős, riktó színekkel festvén, mindig lehet tartani attól, hogy a különben alapszabán nemes czélzatú fáradozás nyomában nem javulás, de inkább még erősebb és káros visszahatás támad. Ilyen kérdésekben gyöngédtelenül, nagy erővel megütni az accordokat nevelőnél és tanítónál majdnem közel jár ahhoz, hogy maguk a tanárok és tanítók szolgáltatnak anyagot arra, a mi a közvéleményben úgy is kezd már tért hódítani, mely szerint a tanárság szeretetlen az ifjúsággal szemben, holott azt szeretete melegével kellene magához emelnie és megnemesítenie. Javításra czélzó feddőzéseinkben mindig jusson eszünkbe Németország első nemzeti iskolamesterének intése: Minden dorgálás egy imádságba legyen göngyölve!

5. *Ruprecht Alajos: Szív és jellemképző vonások Arany Toldijában.* (Szathmári királyi kath. főgymnasium. 1—24 l.) Tantervünk a IV. osztályban rendeli Arany Toldi-jának olvastatását, czélul tűzvén ki a mű tartalmának megbeszélését, a nyelvi magyarázatokat, s részben a szerkezetre vonatkozó rövid tájékoztatást. A tárgyi magyarázattal kapcsolatban kiváló súlyt helyez továbbá a személyek lelkiállapotának, a felmerülő jellemvonásoknak fejtegetésére. (V. ö. Tanterv stb. Budapest, 1889. 47. l.)

Arany költészete, s épen eposzai az általános emberi vonásokon kívül főleg népünk jellemének gondos tanulmányozását mutatják min-

den sorukban, nemzetünk erkölcsi sajátosságait, érzületét és gondolkodását tüntetik elő a kiválóan nemzeti típusokban. Toldija egy küzdelmes életpálya igaz képét rajzolja, a feltörekvés, kialakulás mindazon phasisaiban, melyen a legtöbb ember élete folyamán keresztül megy. Fejlesztő ereje, nevelő hatása abban áll, hogy eszméket és irányt jelöl az élet kemény küzdelmeihez. A benne fellelhető speciális nemzeti vonások (személyes bátorság, hősiesség, férfias erő, kitartás, tiszta erkölcs, nyíltság, őszinteség, áldozatkészség, nagylelkűség, a király iránti loyaltás stb.) pedig mindig termékenyítő hatással lesznek a magyar ifjú erkölcsi érzületére, faji öntudatára, ha van mellette eleven érzékű pädagogus, ki e vonásokra figyelmessé teszi.

Örömmel jelezzük, hogy Ruprecht épen a kívánt irányban tanusít helyes tapintatot, midőn Toldi olvasásából azon tanulságokat vonja el, melyek az ember erkölcsének, jellemének humusát alkotják. Hat fejezetben szól a vallásosságról, a gyermeki szeretetről, Miklósról és Benzéről, (az ura és szolga közti bizalmas, de azért confidentialiáig soha sem fajuló viszonyról), Miklósról és Györgyről, a hivatás- és kötelességérzetről, az igazságszolgáltatásról. Mind meg annyi kiérzett, az olvasmányból ellesett szempontok, melyek az életre vonatkoztatva, a mindennapi viszonyokkal kapcsolatban üdvös okulására szolgálnak a növendéknek. Mindenik szakasz egy önálló, kikerekített egész, sikerülten domborítja ki az egyén megrajzolásához a költőnél olvasott vonásokat. Nem ugyan elengedhetetlenül, de mégis néhol szívesen vennők, ha körülményesebb, részletezőbb; kiterjeszkedő a gyakorlati vonatkozásokban és alkalmazásban. Igy pl. az úr és szolga (cseléd) mai megváltozott viszonyának okadatolása. (13. l.) A hivatásérzet és kötelességteljesítés fejtegetésénél nem ártott volna hosszasabban időzni, hogy Toldinak, a feltörekvő pór-suhancznak kitartása, szívóssága annál világosabban, teljesen álljon a tanuló előtt. Itt kellett volna gondolatom szerint az eposz alapján hő-sünk rendkívüli, ember feletti erejét; azoknak a sokszor dæmoni vonásokat, melyet Toldit a nemzet tudatában ideális, kiválóan nemzeti hőssé emelik, tüzetesebben jellemezni. Ilyen helyek: A nehéz szállfát, mint botocska ragadja kezébe. (Előhang.) Vaskos lánynyomatól messze reng a parlag (I.), Úténe halálos lenne Györgyre (II.), A György népe eperszem lenne haragjának, ereje Sámsoné, (u. o.) A malomkő dobása, (hivatkozásal Kinzsiire) karra öltése (u. o.), A zsákot párjával emeli; ha nő veszélye, nő a bátorsága. A két farkas leverése (IV.), Pedig erő lenne benne mód nélküli (VIII.), A cseh ujjain, szorítására, kibugygyan a vér (u. o.), A bika megfogása (IX.), A csolnak partra vágódása a pesti oldalon. Mulatozása a kocsmában (XI.), stb. nem lett volna felesleges továbbá, noha több helyen teszi is, az illető sorokat szószerint; idézni; azok jel-

lémzetesek, s a tanulónak is, ki már előzőleg olvasta, könnyen megújul emlékezetében az egész helyzet.

Elismerésünket ez ügyes, tárgyi csoportok szerint helyesen megir- dolgozatra megtoldani kívánjuk annak hangoztatásával, hogy ilyen, a gyakorlati tanítás eredményeiről adott beszámoló-féjét annál szivese- ben olvasunk az évi értesítőben, minél ritkábban van alkalmunk mos- tanság olyat találni. Kívánatos, hogy a jó példa minél számosabb köve- tőre találjon.

MAJOR KÁROLY.

Benedek Elek. «Testamentum és hat levél.» Második kiadás. (Budapest, 1894. az író tulajdona.)

Csinos, szemrevaló kiállításban jelent meg ez a kis gyűjtemény, melyről már az első kiadásnál is az volt az általános kritika, hogy mind tartalmánál, mind előadásánál fogva a legjelesebb ifjúsági iratokhoz tar- tozik, melyek magyar nyelven megjelentek. Midőn a Benedek könyvét ifjúsági iratnak neveztük, nem azt értettük rajta, hogy csupán gyerme- keknek való, ellenkezőleg. Azoknak a ritka könyveknek egyike, melyek az ifjút, illetve leányt még az iskola légkörében tájékozni igyekeznek a reális élet mivoltáról, tehát áthidalni azt a nagy űrt, mely az iskolát az élettől elválasztja, s a mely különösen a középiskola elhagyásánál a pá- lyaválasztással egyszerre lép az ifju elé. E pillanatban mindenik ifju egy-egy Herakles a válasz-uton és e pillanatot kívánja Benedek a «Tes- tamentum»-mal úgy előkészíteni, hogy az ifju lélekben az elremített, gúnyolt és látszólagos kudarczai után kétkedő idealismus mégis felül- kerekedjék. A «Testamentum»-nak különösen második része az, mely a pályaválasztással foglalkozik és azt találja, hogy minden pálya egyen- rangú, ha annak *emberi* értékünkkel, általános műveltségünkkel értéket tudunk adni. A «Testamentum» első része magasan szárnyaló életphilo- sophia, melyben a szerző fiának eltestálja vagyonul az ember legerősebb erkölcsi támaszait, a hitet, a vallást, de mindenekfelett a szeretetet. Azok a helyek, a hol a haza, a szülék (különösen az anya) iránt való szeretetről beszél (pl. 15. l.), maradandó becsüek fognak maradni és a «Parainesis»-re emlékeztetnek, bár a Parainesis még nem gyökerezik annyira a való életben, mint ez a végrendelet, mely az izgult XIX. szá- zad fin de siècle gyermekének van írva. S a mit a «Testamentum» szépet és okosat tud a fiúknak mondani, ugyanazt teszik a kötet hátralévő részei (Aranyvirágnak és Bándi Miklós) a serdülő leányokra nézve. Amabban a művelt de házias leányka van leírva, a kit a hozomány- vadászok rajzanak körül; ebben a fiatal asszony, a ki egy önerejéből férfiuvá lett embert választott. Itt vannak érdem szerint jellemezve